

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และเพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรมครูนาฏศิลป์ ในระดับประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามรูปแบบ SPIE Model 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานการณ์

ก. ข้อมูลทั่วไปด้านครูผู้สอนนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา จำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	2	05.00
หญิง	38	95.00
2. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าอนุปริญญา	-	-
อนุปริญญา	1	02.50
ปริญญาตรี	39	97.50
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
อื่น ๆ (โปรดระบุ)	-	-
3. ประสบการณ์ในการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (กิจกรรมนาฏศิลป์)		
1 - 5 ปี	18	45.00
6 - 10 ปี	10	25.00
11 - 15 ปี	6	15.00
16 - 20 ปี	2	05.00
21 ปีขึ้นไป	4	10.00
4. เหตุผลในการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (กิจกรรมนาฏศิลป์)		
ผู้บริหารโรงเรียนมอบหมายให้สอน	8	20.00
มีความสนใจและสมัครใจสอน	8	20.00
เป็นครูประจำชั้นต้องสอนทุกวิชา	24	60.00
มีความรู้ความชำนาญในการสอนนาฏศิลป์	-	-
อื่น ๆ (โปรดระบุ).....	-	-

ตาราง 1 (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
5. เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนกิจกรรมนาฏศิลป์ (ระยะ 5 ปีที่ผ่านมา)		
ไม่เคย	20	50.00
เคย ประมาณ 1 ครั้ง	8	20.00
ประมาณ 2 ครั้ง	2	05.00
ประมาณ 3 ครั้ง	2	05.00
ประมาณ 4 ครั้ง	2	05.00
6. มีทักษะในการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กิจกรรมนาฏศิลป์		
มีความชำนาญเชี่ยวชาญระดับเป็นวิทยากร	1	02.50
มีความชำนาญระดับพอสอนได้	16	40.50
ไม่มีความชำนาญในการสอน	23	57.50

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง วุฒิต่างการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (กิจกรรมนาฏศิลป์) ตั้งแต่ 1-5 ปี ส่วนใหญ่และรองลงมาคือ ประสบการณ์ในการสอน 6-10 ปี เหตุผลในการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (กิจกรรมนาฏศิลป์) คือ เป็นครูประจำชั้นต้องสอนทุกวิชา รองลงมาคือ ผู้บริหารโรงเรียนมอบหมายให้สอน และมีความสนใจสมัครใจสอน มีปริมาณเท่ากัน ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนกิจกรรมนาฏศิลป์ ไม่เคยได้รับการอบรมและเคยได้รับการอบรมในปริมาณเท่ากัน มีทักษะในการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (กิจกรรมนาฏศิลป์) ครูไม่มีความชำนาญในการสอนส่วนใหญ่ และรองลงมาคือ มีความชำนาญระดับพอสอนได้

ข. ปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (กิจกรรมนาฏศิลป์)

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาการจัดการเรียนการสอน
กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (กิจกรรมนาฏศิลป์)

ข้อที่	ปัญหา	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน
1	ขาดความรู้ความเข้าใจโครงสร้างของหลักสูตรกลุ่มสส. (กิจกรรมนาฏศิลป์)	2.68	0.94
2	ขาดความรู้ความเข้าใจด้านเนื้อหากิจกรรมนาฏศิลป์	2.68	1.02
3	ขาดความรู้ความเข้าใจหลักการสอนกิจกรรมนาฏศิลป์	2.73	1.01
4	ขาดความรู้การจัดกิจกรรมนาฏศิลป์ให้เกิดประโยชน์	2.58	1.11
5	ขาดความรู้ในการวัดและประเมินกิจกรรมนาฏศิลป์	2.65	0.83
6	ขาดทักษะทางนาฏยศัพท์	2.67	1.10
7	ขาดทักษะภาษาท่า	2.77	1.10
8	ขาดทักษะความสัมพันธ์ในการฟังจังหวะและเพลง	2.80	1.07
9	ขาดทักษะความคล่องตัวในการสอนกิจกรรมนาฏศิลป์	2.95	0.93
10	ทักษะมือและเท้าไม่สัมพันธ์กัน	2.60	0.96
11	ขาดทักษะในการสอนภาคปฏิบัติกิจกรรมนาฏศิลป์	2.68	1.05
12	ไม่ชอบสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (กิจกรรมนาฏศิลป์)	1.43	1.28
13	ให้ความสำคัญต่อกิจกรรมนาฏศิลป์น้อยกว่ากิจกรรมอื่น ๆ	1.83	1.26
14	ขาดความสนใจใฝ่หาความรู้	1.30	1.07
15	ไม่ชอบร้อง รำ ทำเพลงทางดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทย	1.02	1.05
16	ไม่มีพรสวรรค์ทางกิจกรรมนาฏศิลป์	2.53	1.32
17	ขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน	1.68	1.31
18	ขาดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะในการสอนกิจกรรมนาฏศิลป์	2.95	0.99
19	ขาดการนิเทศและช่วยเหลือแนะนำจากศึกษานิเทศก์	2.92	0.92
20	ขาดการนิเทศภายในโรงเรียน	2.85	1.21
21	ขาดความช่วยเหลือจากครูวิชาการโรงเรียนและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกิจกรรมนาฏศิลป์	2.60	1.26
22	บุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียนไม่ให้ความช่วยเหลือในการสอนกิจกรรมนาฏศิลป์	1.95	1.40

จากตาราง 2 ปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (กิจกรรมนาฏศิลป์) พบว่า ส่วนใหญ่ประสบปัญหามาก ข้อที่ประสบปัญหามากคือ ขาดทักษะความคล่องตัวในการสอนกิจกรรมนาฏศิลป์ ขาดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะในการสอนกิจกรรมนาฏศิลป์ และขาดการนิเทศและช่วยเหลือแนะนำจากศึกษานิเทศก์ ค่าเฉลี่ย 2.95, 2.95, 2.92 ตามลำดับ

ค. ความต้องการในการฝึกอบรมนาฏศิลป์สำหรับครูผู้สอนนาฏศิลป์ในระดับ
ประถมศึกษา

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความต้องการในการฝึกอบรมนาฏศิลป์สำหรับ
ครูผู้สอนนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา

ข้อที่	ความต้องการ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน
1	ความรู้ความเข้าใจโครงสร้าง เนื้อหา กิจกรรมนาฏศิลป์	3.55	0.64
2	ความรู้ความเข้าใจกิจกรรมการสอนนาฏศิลป์	3.70	0.52
3	ความรู้ความเข้าใจลักษณะการรำรำเบื้องต้น (นาฏยศัพท์)	3.62	0.59
4	ความรู้ความเข้าใจภาษาท่าและการแสดงง่าย ๆ	3.70	0.56
5	ความรู้ความเข้าใจการรำประกอบเพลง	3.68	0.57
6	ความรู้ความเข้าใจการรำวงมาตรฐาน	3.58	0.81
7	ความรู้ความเข้าใจการแสดงพื้นเมือง	3.75	0.54
8	ทักษะการปฏิบัติรำรำที่ถูกต้อง	3.70	0.56
9	ทักษะการปฏิบัตินาฏยศัพท์	3.68	0.69
10	ทักษะกิจกรรมเน้นการฟัง และการร้องเพลง	3.50	0.72
11	การสอนปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี	3.60	0.67
12	การเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับกิจกรรมนาฏศิลป์	3.70	0.52
13	การจัดกิจกรรมนาฏศิลป์ในโรงเรียน นอกโรงเรียนประกอบงานพิธี ต่าง ๆ	3.52	0.60
14	การหาความรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์ตามแหล่งวิทยาการต่าง ๆ	3.57	0.55
15	กิจกรรมนาฏศิลป์ได้ช่วยสังคมและชุมชน	3.68	0.53
16	ผู้บริหารเห็นความสำคัญของกิจกรรมนาฏศิลป์	3.70	0.56
17	การช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์ในการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมนาฏศิลป์	3.60	0.59
18	ความร่วมมือกับทุกฝ่ายในการสอนกิจกรรมนาฏศิลป์ในโรงเรียน	3.70	0.52
19	ครูวิชาการประจำกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (นาฏศิลป์) ได้จัด การนิเทศ	3.57	0.59
20	เอกสารประกอบการฝึกอบรมทุก ๆ ครั้ง	3.85	0.36

จากตาราง 3 ความต้องการในการฝึกอบรมนาฏศิลป์สำหรับครูผู้สอนนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา พบว่า ความต้องการทักษะกิจกรรมเน้นการฟังและการร้องเพลง มีความต้องการมาก ค่าเฉลี่ย 3.50 นอกนั้นมีความต้องการมากที่สุดทุกข้อ

ผลการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์อำเภอประจำกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (กิจกรรมนาฏศิลป์) พบว่า

1. ปัญหาการเรียนการสอนนาฏศิลป์ของครูผู้สอนนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา

ครูผู้สอนนาฏศิลป์มีปัญหาในการจัดการเรียนการสอนมากเพราะว่าครูที่สอนกิจกรรมนาฏศิลป์ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์มา แต่จำเป็นต้องสอนกิจกรรมนาฏศิลป์ในหลักสูตร จึงจัดการเรียนการสอนไม่ได้ หลาย ๆ โรงเรียนในสังกัดไม่ได้สอนกิจกรรมนาฏศิลป์เพราะขาดบุคลากร

2. การแก้ปัญหาให้กับครูผู้สอนนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา

ในการแก้ปัญหาให้กับครูที่สอนกิจกรรมนาฏศิลป์ที่ผ่านมา ได้จัดการฝึกอบรมให้ แต่นาน ๆ ครั้งจะจัด เพราะวิทยากรหายาก และการแก้ปัญหาอีกอย่างคือ จัดหาสื่อประเภทม้วนเทปเพลง ม้วนวีดีโอการสอนนาฏศิลป์ในระดับชั้นต่าง ๆ แจกไปให้ตามโรงเรียนต่าง ๆ

3. ศึกษานิเทศก์ได้ส่งเสริมช่วยเหลือการเรียนการสอนของครูผู้สอนนาฏศิลป์ ในระดับประถมศึกษาแล้วคือ

-จัดฝึกอบรมครูนาฏศิลป์ให้ แต่จัดได้ไม่บ่อยครั้งนัก

-จัดหาสื่อประกอบการเรียนการสอนดนตรี-นาฏศิลป์ ม้วนเทปเพลง ม้วนวีดีทัศน์

ภาพสไลด์

-ให้ศึกษานิเทศก์และให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมนาฏศิลป์

4. ศึกษานิเทศก์แสดงความคิดเห็นในการฝึกอบรมนาฏศิลป์ให้กับครูผู้สอนนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษาว่า เห็นด้วยกับการจัดฝึกอบรมนาฏศิลป์ให้กับครูในสังกัด เพราะการจัดฝึกอบรมเป็นการช่วยเหลือครูผู้สอนกิจกรรมนาฏศิลป์ให้สามารถนำไปสอนเด็กนักเรียนได้

5. จากการติดตามผลการประเมินกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (กิจกรรมนาฏศิลป์) ในแต่ละภาคเรียนที่ผ่านมา ผลเป็นดังนี้

ผลการประเมินกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (กิจกรรมนาฏศิลป์) นั้นผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าเกณฑ์อยู่มากและต่ำทุก ๆ ภาคการเรียนที่ผ่านมา

6. ด้านเนื้อหาในการฝึกอบรมให้กับครูผู้สอนนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษาควรจัดเนื้อหา ดังนี้

การจัดเนื้อหาควรเริ่มจากเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในหลักสูตรและจัดเรียงเนื้อหาจากง่ายไปยาก เพราะครูผู้สอนไม่มีพื้นความรู้ทางนาฏศิลป์และไม่มีพื้นฐานทางการปฏิบัติกิจกรรมนาฏศิลป์ด้วย

2. การวางแผนหลักสูตรการฝึกอบรม

1. การวิเคราะห์เนื้อหากิจกรรมนาฏศิลป์

โครงสร้างกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

โครงสร้างของหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยฉบับปรับปรุง ส่วนใหญ่จะเหมือนเดิม คือ มีเรื่องของจริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ โดยแบ่งให้นักเรียนเป็นหน่วย ๆ ส่วนกิจกรรมสร้างนิสัยทั้งหมดให้เรียนกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้นำเพื่อประโยชน์

สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก คือ หลักสูตรในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ได้ปรับให้มีการบูรณาการ ซึ่งหมายถึง การนำเอาเนื้อหาวิชาต่าง ๆ มาผสมผสานเข้าด้วยกันจนไม่ปรากฏเด่นชัดว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งกิจกรรมใด ทำเป็นหน่วยบูรณาการ ดังนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 บูรณาการเป็นหน่วยการเรียนรู้ 6 หน่วย คือ

หน่วยที่ 1 มั่นใจในการเคลื่อนไหว (ใช้พลศึกษาเป็นแกน)

- การเคลื่อนไหวร่างกายด้านการเดิน ยืน วิ่ง กระโดด
- ใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายทำจังหวะ
- รวบรวมเล่นเครื่องเคาะจังหวะ
- เล่นประกอบเพลง แสดงการเล่นพื้นเมือง
- การวาดภาพระบายสี

หน่วยที่ 2 ใฝ่รู้ใฝ่เรียน (ใช้จริยศึกษาเป็นแกน)

- สังเกตธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัว
- ชื่นชมธรรมชาติโดยการเขียน การบรรยาย การวาดภาพ
- เคลื่อนไหวร่างกาย เลียนแบบธรรมชาติ
- ร้องเพลง ฟังเพลงที่เกี่ยวกับธรรมชาติ

หน่วยที่ 3 สนุกกับจินตนาการ (ใช้ศิลปะเป็นแกน)

- เขียนภาพระบายสีจากเรื่องราว นิทาน
- ออกแบบสร้างสรรค์จากเศษวัสดุ จัดกระเบาะทราย
- ฟังเพลงพระราชนิพนธ์ เพลงไทยเดิมง่าย ๆ เพลงไทยสากล
- เคลื่อนไหวร่างกาย ทำท่าทางประกอบเรื่องราว นิทาน ให้เข้ากับจังหวะเพลง

หน่วยที่ 4 พัฒนาความสามารถของตนเอง (ใช้พลศึกษาเป็นแกน)

- การเคลื่อนไหวด้วยการข้าม ลอด อ้อมสิ่งกีดขวางการทรงตัวแบบต่าง ๆ
- การโยน รับสิ่งของ ขว้าง ปา เหวี่ยง กลิ้ง

หน่วยที่ 5 ครอบครัวดีมีสุข (ใช้จริยศึกษาเป็นแกน)

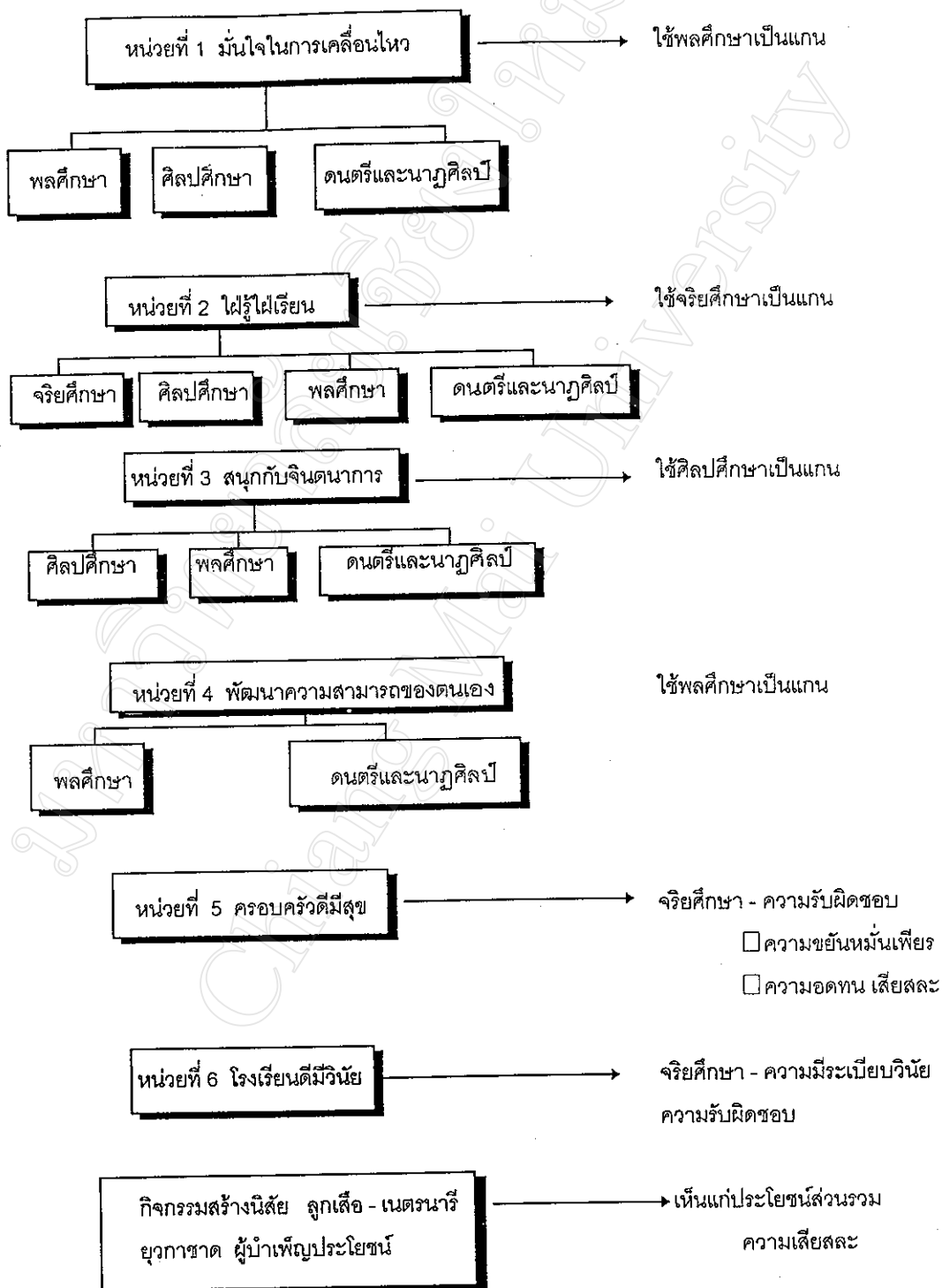
- หน้าที่ต่อครอบครัว รับผิดชอบงานที่ทำ ช่วยตนเอง ขยันหมั่นเพียร
เชื่อฟังพ่อแม่

หน่วยที่ 6 โรงเรียนดีมีวินัย (ใช้จริยศึกษาเป็นแกน)

- ข้อตกลงของเรา
- กฎ ระเบียบ วินัยของห้องเรียน โรงเรียน

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยเป็นกลุ่มที่มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาค่านิยม เจตคติ พฤติกรรม และบุคลิกภาพ เน้นกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรม จริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรี นาฏศิลป์ และกิจกรรมสร้างนิสัย ซึ่งมีลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้นำเพ็ญประโยชน์

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ป.1-2 จัดเป็นหน่วยบูรณาการมีทั้งหมด 6 หน่วย และกิจกรรมสร้างนิสัยซึ่งมีได้นำไปบูรณาการด้วย คือ

สรุปกิจกรรมนาฏศิลป์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) นั้น ได้นำไปบูรณาการในหน่วยต่าง ๆ ไว้หมดแล้วทั้ง 6 หน่วยจากแผนภูมิข้างบนนี้ กิจกรรมนาฏศิลป์จึงไม่ได้แยกสอนต่างหากเหมือนกับระดับชั้นอื่น ๆ

เนื้อหาวิชานาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6
จากแผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ระดับประถมศึกษา
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

หน่วยที่	แผนที่	รายการ/เนื้อหา	จำนวน คาบ
4		ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	
		กิจกรรมนาฏศิลป์	33
	1	ลักษณะการรำรำเบื้องต้น (นาฏยศัพท์) - จีบ ตั้งวง จรด กระดก กระทุ้ง สะบัดมือ	3
	2	ทำเลียนแบบกว้าง เพลง มฤตกระวี	3
	3	รำประกอบเพลงลาวต่อนก	6
	4	ทำรำประกอบเพลงปลุกใจ เพลงเดิน	6
	5	ทำรำประกอบเพลงนกเขามะราปี	6
	6	รำประกอบเพลงจิ้งจอก	6
4	7	รำวง (รำวงและจัดจังหวะตามแบบแผนและตามความคิดสร้างสรรค์ของตน)	3
		ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	
		กิจกรรมนาฏศิลป์	51
	1	ลักษณะการรำรำเบื้องต้น (นาฏยศัพท์) - จีบ ตั้งวง สะบัดมือ จรด กระทุ้ง สะดุ้ง ถัดเท้า - เคลื่อนไหวมือพร้อมทั้งจังหวะเพลง	6
	2	ระบำดอกบัว	9
	3	รำฟ้อนเงี้ยว	9
	4	ภาษาทำรำประกอบเพลงอิษฐาน	6
	5	ภาษาทำรำประกอบเพลง ล่องน่านเล็ก	6
	5	รำวงมาตรฐาน เพลง หุ่ยไทยใจงาม ทำพรหมสี่หน้า ยุงฟ้อนหาง	9
	7	เพลงและการแสดงพื้นเมืองประจำภาค/ท้องถิ่น	6

หน่วยที่	แผนที่	รายการ/เนื้อหา	จำนวน คาบ
4		ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	
		กิจกรรมนาฏศิลป์	39
	1	ลักษณะการรำรำเบื้องต้น (นาฏยศัพท์) -จีบ ตั้งวง สะบัดมือ และกรายมือ -กระทุ้ง จรด สะดุด ถัดเท้า	3
	2	ภาษาทำประกอบเพลงปลุกใจ เพลงเพื่อนไทย	9
	3	ภาษาทำรำประกอบเพลงนกขมิ้น	3
	4	รำวงมาตรฐาน -เพลงรำมาฉิมารำ (ทำรำสาย) -เพลงดอกไม้ของชาติ (ทำรำยั่ว)	12
	5	ภาษาท่าสากล (พื้นฐานการละคร) -การเคลื่อนไหวโดยใช้ส่วนต่าง ๆ	3
	6	รำจีนรำพัด (ชื่นใจ) การเคลื่อนไหวโดยใช้พัด	9
		ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	
		กิจกรรมนาฏศิลป์	45
4	1	การรำรำเบื้องต้น (นาฏยศัพท์) -จีบ ตั้งวง ยกเท้า ถัดเท้า -การเคลื่อนไหวมือและเท้าประกอบจังหวะเพลง	6
	2	ทำรำประกอบการแสดง 1 ชุด (เลือกจาก - ระบำไก่ - รำเชิญพระขวัญ - รำสีนวล	12
	3	ทำรำประกอบเพลงปลุกใจ เพลงขอไทยอยู่เป็นไทย	6
	4	รำวงมาตรฐาน เพลง ชาวไทย เพลง ดวงจันทร์ขวัญฟ้า	4
	5	การแสดงพื้นเมือง/ท้องถิ่น 4 ภาค	6
	6	ภาษาท่าสากล -การแสดงภาษาท่าสากลซึ่งเป็นพื้นฐานละคร	6

รายละเอียดกิจกรรมหลักสูตร

กิจกรรม	ประถมศึกษาปีที่ 3	ประถมศึกษาปีที่ 4	ประถมศึกษาปีที่ 5	ประถมศึกษาปีที่ 6	ผลสืบเนื่องกิจกรรม
1. ลักษณะการรับรู้เบื้องต้น	จับ, ตีวง, ล้อแก้ว ยักตัว, จรดเท้า, โยกมือ, วางส้นเท้า, กระดกเท้า กระทุ้งเท้า	จับ, ตีวง, ล้อแก้ว ยักตัว, จรดเท้า, โยกมือ, วางส้นเท้า, กระดกเท้า, กระทุ้งเท้า, สะบัดมือ, สะบัดมือ, สะตูดเท้า	จับ, ตีวง, ล้อแก้ว ยักตัว, จรดเท้า, โยกมือ, วางส้นเท้า, กระดกเท้า, กระทุ้ง, สะบัดมือ มือ, สะตูดเท้า, ถัดเท้า ถัดเท้าข้าง	จับ, ตีวง, ล้อแก้ว ยักตัว, จรดเท้า, โยกมือ, วางส้นเท้า, กระดกเท้า, กระทุ้ง, สะบัดมือ มือ, สะตูดเท้า, ถัดเท้า ถัดเท้าข้าง	
2. ภาษาท่าและแสดงง่าย ๆ	ภาษาท่าประกอบ - ลาวต่อนก - เพลงเดิน - เพลงจินร่าพัด ฯลฯ	ภาษาท่าประกอบ - ฟ้อนเงี้ยว - อธิษฐาน - ล่องน่านเล็ก - ระบำดอกบัว ฯลฯ	ภาษาท่าประกอบ - จินร่าพัด - นกขมิ้น ฯลฯ	ภาษาท่าประกอบ เพลง - รำเชยขวัญ - รำสีนวล - ระบำไก่	กิจกรรมเน้นจังหวะ กิจกรรมเน้นการร้องเพลง

กิจกรรม	ประถมศึกษาปีที่ 3	ประถมศึกษาปีที่ 4	ประถมศึกษาปีที่ 5	ประถมศึกษาปีที่ 6	ผลสืบเนื่องกิจกรรม
3. รำประกอบเพลง			- เพื่อนไทย	- ขอไทยอยู่เป็นไทย	กิจกรรมเน้นจังหวะเน้นการร้องเพลง
4. รำวงมาตรฐาน (มุ่งประสบการณ์และความสามารถ)	- ชาวไทย (ทำซึกแบ่งฝั่งหน้า)	- หญิงไทยใจงาม (ทำพรหมสี่หน้า และทำยู่งฟ้อนหาง)	- ดอกไม้ของชาติ (ทำรำยั่ว)	- ดวงจันทร์ขวัญฟ้า (ทำช้างประสมนาง และจันทร์ทรงกลด)	- กิจกรรมจังหวะ - กิจกรรมร้องเพลง
5. การแสดงพื้นเมือง		- เดินกำรำเดี่ยว - เชิง - ฟ้อนเงี้ยว	- ฟ้อนเล็บ - รำมาดิมารำ (ทำรำส่าย)	- รำเหยอย - ฟ้อนภูไท - ร้องเงี้ยว - รำเต็ง - รำกลองยาว - รำเถิดเทิง	- กิจกรรมจังหวะ - กิจกรรมร้องเพลง

ผลจากการวิเคราะห์สถานการณ์ ได้นำเอาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนและความต้องการของครูผู้สอนนาฏศิลป์ ในระดับประถมศึกษา และศึกษานิเทศก์อำเภอประจำกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (กิจกรรมนาฏศิลป์) มาวิเคราะห์เนื้อหาและจัดทำแผนฝึกอบรม ดังนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหากิจกรรมนาฏศิลป์ในแต่ละระดับชั้น

ระดับ ป.1- ป.2 กิจกรรมนาฏศิลป์ไม่แยกสอนเป็นวิชา บูรณาการเป็น 6 หน่วย ดังนี้

- หน่วยที่ 1 มั่นใจในการเคลื่อนไหว (ใช้พลศึกษาเป็นแกน)
- หน่วยที่ 2 ใฝ่รู้ใฝ่เรียน (ใช้จริยศึกษาเป็นแกน)
- หน่วยที่ 3 สนุกกับจินตนาการ (ใช้ศิลปศึกษาเป็นแกน)
- หน่วยที่ 4 พัฒนาความสามารถของตนเอง (ใช้พลศึกษาเป็นแกน)
- หน่วยที่ 5 ครอบครัวยุคใหม่ สุข จริยศึกษา
 - ความรับผิดชอบ
 - ความขยันหมั่นเพียร
 - ความอดทนเสียสละ
- หน่วยที่ 6 โรงเรียนดีมีวินัย จริยศึกษา
 - ความมีระเบียบวินัย
 - ความรับผิดชอบ

ระดับ ป.3 - ป.6 วิเคราะห์เนื้อหากิจกรรมนาฏศิลป์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 จากแผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ระดับประถมศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

2. แผนฝึกอบรม ได้จากเนื้อหาจากกิจกรรม 5 กิจกรรม แยกออกได้เป็น 5 แผนการฝึกอบรม ดังนี้

แผนการฝึกอบรมที่ 1 โครงสร้าง หลักการสอน การวัดผล กิจกรรมนาฏศิลป์ และนาฏยศัพท์

แผนการฝึกอบรมที่ 2 ภาษาท่าและการแสดงง่าย ๆ

แผนการฝึกอบรมที่ 3 การรำประกอบเพลง

แผนการฝึกอบรมที่ 4 รำวงมาตรฐาน

แผนการฝึกอบรมที่ 5 การแสดงพื้นเมือง

แผนการฝึกอบรมเรื่อง กิจกรรมนาฏศิลป์

แผนการฝึกอบรมที่ 1 โครงสร้าง หลักการสอน การวัดผล กิจกรรมนาฏศิลป์ และ
นาฏยศัพท์ เวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที

ความคิดรวบยอด

โครงสร้าง หลักการสอน การวัดผล กิจกรรมนาฏศิลป์เป็นกระบวนการสำคัญในการจัดการเรียนการสอน กิจกรรม นาฏศิลป์ และนาฏยศัพท์เป็นพื้นฐานของการรำไทย

จุดประสงค์

1. อธิบายโครงสร้าง หลักการสอน การวัดผล กิจกรรมนาฏศิลป์ ได้
2. ใช้มือปฏิบัติทำตั้งวง จีบ ล่อแก้ว สะบัดมือ และกรายมือ ได้
3. ใช้เท้าปฏิบัติทำการยกเท้า การก้าวเท้า การถัดเท้า การวางหลัง วางสัน กระดกเท้า จรดเท้า ประเท้า สะดุดเท้า กระทุ้ง และชอยเท้าได้
4. ปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ตามที่กำหนดให้ได้

เนื้อหา

1. โครงสร้าง หลักการสอน การวัดผล กิจกรรมนาฏศิลป์
2. นาฏยศัพท์เบื้องต้น (คำอธิบายในภาคผนวกท้ายแผน)

กริยามือ

1. ตั้งวง ได้แก่ วงบน วงล่าง วงกลาง วงหน้า
2. จีบ ได้แก่ จีบคว่ำ จีบหงาย จีบปรกหน้า จีบปรกข้าง จีบส่งหลัง
3. ล่อแก้ว
4. สะบัดมือ
5. กรายมือ

กริยาเท้า

1. จรดเท้า	7. ยกเท้า
2. วางสัน	8. ก้าวเท้า
3. กระทุ้งเท้า	9. วางหลัง
4. สะดุดเท้า	10. กระดก
5. ถัดเท้า	11. ประเท้า
6. ถัดเท้าข้าง	12. ชอยเท้า

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ศึกษาเนื้อหาที่อำเภอบรรจุประจำกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (ดนตรี-นาฏศิลป์) บรรยาย
โครงสร้าง หลักการสอน การวัดผล กิจกรรมนาฏศิลป์

2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม อภิปรายซักถาม โครงสร้าง หลักการสอน การวัดผล กิจกรรม นาฏศิลป์

3. วิทยาการบรรยายและสาธิตทำนาฏยศัพท์กริยามือ ได้แก่ ตั้งวง จีบ ล่อแก้ว สะบัดมือ และกรายมือ บรรยายและสาธิตที่ละท่ารำ บนตั้งที่ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม สามารถเห็นกันได้อย่างทั่วถึง

4. วิทยาการบรรยาย และสาธิตทำนาฏยศัพท์กริยา ได้แก่ จรดเท้า วางสัน กระทุ้งเท้า ถัดเท้า ถัดเท้าข้าง ยกเท้า ก้าวหน้า วางหลัง กระดกเท้า ประเท้า สะดุดเท้า ซอยเท้า วิทยาการบรรยายและสาธิต

5. จัดแถวผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นแถวตอนเล็ก 4 แถว แถวละ 5 คน ให้มีระยะห่างพอควร เพื่อสามารถเห็นวิทยาการทั่วกัน และขณะเวลาปฏิบัติตามวิทยาการจะได้ไม่ชนกัน และมีวิทยาการให้ความช่วยเหลือและจับท่ารำให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

6. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติทำนาฏศิลป์ตามวิทยาการที่ละท่ารำ จนสามารถปฏิบัติได้ทุกท่า และในการปฏิบัติเปลี่ยนสลับแถวหลังได้ขึ้นมายุ่งข้างหน้า เพื่อจะได้มองเห็นวิทยาการได้ชัดเจนทั่วกัน

7. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติทำนาฏยศัพท์พร้อมวิทยาการที่ละท่ารำจนสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง

8. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ตามคำบอกของวิทยาการพร้อม ๆ กันที่ละท่ารำ โดยวิทยาการไม่ต้องปฏิบัติให้ดู

9. แบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมกลุ่มละ 5 คน ฝึกทำทำนาฏยศัพท์ที่ละท่าพร้อม ๆ กัน โดยมีวิทยาการให้ความช่วยเหลือ ผู้ที่ยังไม่สามารถปฏิบัติได้

10. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ที่ละท่าตามคำบอกของวิทยาการที่ละกลุ่ม

11. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ภายในกลุ่มของตนเอง

สื่อการเรียนการสอน

1. เครื่องประกอบจังหวะต่าง ๆ เช่น ฉิ่ง กรับ ฯลฯ
2. เอกสารประกอบการฝึกนาฏยศัพท์
3. รูปภาพนาฏยศัพท์

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ดังนี้
 1. การใช้กริยามือ ตั้งวง จับ ล่อแกว สะบัดมือ และกรายมือ
 2. การใช้กริยาเท้า จรดเท้า วางส้น กระทุ้งเท้า สะดุดเท้า ถัดเท้า ถัดเท้าข้าง
ยกเท้า ก้าวเท้า วางหลัง กระดกเท้า และประเท้า

เนื้อหาทฤษฎีเบื้องต้น

กริยามือ

1. ตั้งวง เป็นอาการของมือที่เหยียดตั้งทั้งห้านิ้ว แต่นิ้วหัวแม่มือหักเข้าหาฝ่ามือเล็กน้อย การตั้งวงที่สวยงามต้องหักข้อมือเข้าหาลำแขนบนให้มากและทอดลำแขนให้ส่วนโค้งพองามหรือกล่าวได้ว่า วง คือ ส่วนโค้งของลำแขน วงแบ่งออกเป็น วงบน วงล่าง วงกลาง และวงหน้า

1.1 วงบน เป็นวงสูง ถ้าเป็นตัวพระอยู่ระดับแง่ศีรษะ ถ้าเป็นวงนางอยู่ระดับหางคิ้ว เป็นการยกลำแขนให้สูง ทอดลำแขนให้โค้งได้รูปจากระดับไหล่ไปข้าง ๆ ให้ลำแขนส่วนบนลาดจากไหล่เล็กน้อย ข้อลำแขนส่วนล่างขึ้น

1.2 วงกลาง คือ ส่วนโค้งของลำแขนที่อยู่ระหว่างวงบนและวงล่าง ทั้งระดับข้อศอกให้ตรงกับสะเอว ข้อลำแขนส่วนล่างขึ้นเล็กน้อย ปลายนิ้วสูงเพียงระดับไหล่

1.3 วงล่าง คือ ส่วนโค้งของลำแขนที่ทอดโค้งลงเบื้องล่าง ปลายมืออยู่ระดับหน้าท้อง ลำแขนส่วนล่างจะหงายหรือคว่ำก็ได้ การตั้งวงส่วนล่างนี้สำหรับตัวพระต้องกันวงออกเป็นช่องระหว่างข้อพับแขนกับเกลียวข้างเรียกว่า กันวง ส่วนวงนางช่องระหว่างข้อพับแขนกับเกลียวข้างแคบกว่า

1.4 วงหน้า ทอดลำแขนให้โค้งอยู่ข้างหน้า วงพระต้องผายลำแขนออกไปข้างเล็กน้อย ให้ฝ่ามือตรงระดับข้างแก้มข้างเดียว วงนางปลายมือตรงกับระดับปาก

2. จีบ คือ การกรีดนิ้ว โดยใช้นิ้วหัวแม่มือมาจดกับปลายนิ้วชี้ตรงข้อที่อยู่ปลายนิ้วส่วนนิ้วทั้งสามที่เหลือกรีดออกไปเป็นรูปพัด การจีบมีหลักอยู่ว่า ต้องหักข้อมือเข้าหาลำแขน จีบแบ่งออกเป็น 5 ลักษณะคือ

1. จีบหงาย คือ หงายแขนหรือข้อมือขึ้นให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นข้างบน
2. จีบคว่ำ คือ คว่ำท้องแขน หรือข้อมือให้ปลายนิ้วชี้ลงล่าง
3. จีบหลัง คือ ส่งลำแขนไปข้างหลังคว่ำท้องแขนลง และพลิกข้อมือส่งไปข้างหลังให้ลำแขนส่วนล่างหงายขึ้น แล้วให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นข้างบน

4. จีบปรกหน้า ส่วนของข้อมือนั้นคล้ายจีบหงาย เพราะลำแขนส่วนล่างบิดหงายขึ้นหันจีบเข้าหาลำตัว ทั้งแขนและมืออยู่ข้างหน้า ยกลำแขนส่วนบนเล็กน้อย ตั้งลำแขนส่วนล่างทำมุมที่ศอก หันจีบเข้าหาหน้าผาก

5. จีบปรกข้าง คล้ายจีบปรกหน้า แต่ลำแขนอยู่ข้าง ๆ หันจีบเข้าหาแง่ศีรษะ ลักษณะลำแขนเช่นเดียวกับวงสูงนั่นเอง แต่มือเปลี่ยนเป็นจีบเสีย

3. ล่อแก้ว เป็นอาการของมือเช่นกัน มีลักษณะคล้ายจิบ แต่ใช้นิ้วหัวแม่มือมากดที่ข้อที่ 1 ของนิ้วกลางให้เป็นรูปวงกลม นิ้วที่เหลืออีก 3 นิ้วก็กรีดเหยียดตึง ลักษณะสำคัญก็คล้ายกับจิบคือ ต้องหักข้อมือเข้าหาลำแขนให้มาก

4. สะบัดมือ เป็นกริยาของมือที่เนื่องมาจากท่าจิบ จากจิบหงายหรือจิบปรกข้างด้วยวิธีสะบัดให้คลายจิบออก และสะบัดมือที่ข้อมือออกจากลำแขน พร้อมกับหงายฝ่ามือ ทำจึงหว่าที่ข้อมือ ฝ่ามือออกเป็นท่ารำแบบมือแล้วพลิกข้อมือง้าง มือแบคว่า วิธีสะบัดมือนี้ต้องอาศัยการเคลื่อนไหวลำแขนด้วย ถ้าลำแขนเหยียดตรง ให้ใช้ส่วนลำแขนงอเข้าแล้วยืดออกตามจึงหว่าที่สลัดจิบออกทีหนึ่ง สะบัดเสร็จแล้วตั้งวงทีหนึ่ง

5. กรายมือ มีลักษณะคล้ายม้วนมือ แต่ลำแขนเหยียดตึงแล้วจึงงอแขนตั้งวง กรายมือนี้เป็นส่วนหนึ่งของกริยากราย ซึ่งรวมทั้งการเคลื่อนไหวตัวประกอบด้วยมือและเท้าพร้อมกัน

กริยาเท้า

1. จรด เป็นอาการของเท้าข้างใดข้างหนึ่งวางอยู่ข้างหน้า การจรดหน้าหนักตัวจะอยู่ที่เท้าหลัง เท้าหน้าจะใช้เพียงปลายจมูกเท้าแตะเบา ๆ ไว้กับพื้น

2. วางส้น เป็นการวางเท้าด้วยส้นเท้าจะวางส้นเท้าข้างใดก่อนก็ได้ ถ้าจะวางส้นเท้าด้วยเท้าขวา การยืนให้น้ำหนักตัวลงบนเท้าซ้าย โยกเท้าขวาขึ้นจากพื้นเล็กน้อย แล้วจึงวางส้นเท้าลงบนพื้นข้างซ้ายเบา ๆ ปลายเท้าขวาเปิด งอนิ้วทั้งห้าขึ้นให้เห็นชัดเจนว่ากำลังใช้ส้นเท้าอยู่

3. กระทุ้ง เป็นอาการของเท้าที่วางอยู่ข้างหลังด้วยจมูกเท้า กระทุ้งเพื่อจะยกเท้าขึ้น แต่ว่าเป็นการยกข้างหลัง การกระทุ้งใช้ส่วนของจมูกเท้าที่วางอยู่กับพื้น กระแทกลงกับพื้นเบา ๆ แล้วยกขึ้น

4. สะดุดเท้า เป็นกริยาของการใช้เท้าเพื่อยังจึงหว่าอีกแบบหนึ่ง การสะดุดเท้าจะสะดุดเท้าใดก็ได้ ถ้าจะสะดุดเท้าขวา ใช้จมูกเท้าขวาจรดพื้นไว้ น้ำหนักตัวลงบนเท้าซ้าย เอียงศีรษะไปข้างซ้ายก่อนจะสะดุดเท้าเริ่มด้วยการถ่วงน้ำหนักตัวไปรวมที่ปลายเท้าขวาที่จรดพื้นอยู่ โน้มตัวไปข้างหน้า

5. ถัดเท้า เป็นกริยาของการใช้เท้าอีกแบบหนึ่ง จะถัดเท้าอยู่กับที่หรือถัดเท้าเพื่อเคลื่อนตัวไปก็ได้ การถัดเท้าจะใช้เท้าขวาถัดเสมอ โดยเท้าซ้ายก้าวและถัดด้วยเท้าขวา ลักษณะของการที่เรียกว่าถัด อยู่ที่การใช้ฝ่าเท้าขวา ตั้งแต่จมูกเท้าลงมาถึงส้นเท้าเสือกไปกับพื้นยกขึ้นแล้วไปวางเท้าลง

ถ้าเป็นการถัดเท้าอยู่กับที่ เท้าซ้ายจะอยู่หลัง เท้าขวาที่ใช้ถัดวางไขว้อยู่หน้าเท้าซ้ายเสมอ

6. ยกเท้า คือ การยกเท้าขึ้นไว้ข้างหน้าสืบเนื่องมาจากการประเท้า การกระทุ้งหลัง หรือการยกที่ปราศจากการประแต่เนื่องมาจากการถอนเท้า ก้าวเท้าปกติ

7. ก้าวเท้า เป็นกริยาต่อเนื่องจากการยกเท้า เมื่อยกเท้าแล้วก็ต้องก้าวหน้า เมื่อยกเท้าไปข้างหน้า วิธีการก้าวให้ก้าวตรงไปข้างหน้า ถ้ายกเท้าไว้ข้างลำตัวก็จะก้าวข้าง ๆ เมื่อก้าวหน้าไปแล้วน้ำหนักตัวลงบนเท้าที่ก้าวไป เช่น ก้าวเท้าขวา น้ำหนักจะลงบนเท้าขวาน้อยมาก สันเท้าจะเหยียดตามเท้าขวา ซึ่งเรียกว่าเปิดสัน โดยเฉพาะตัวนางเมื่อก้าวข้างไปขาอีกข้างหนึ่ง จะหลบเข้าตาม เพื่อให้ดูเรียบร้อย เหมาะสมกับการเป็นตัวนาง

8. วางหลัง จะวางหลังด้วยเท้าใดก่อนก็ได้ เช่น จะวางหลังด้วยเท้าขวา ให้วางเท้าซ้ายข้างหน้า และวางเท้าขวาวางหลังด้วยจมูกเท้า เปิดสันขึ้น น้ำหนักตัวลงบนเท้าหน้า การวางหลังเป็นลักษณะของกริยาที่ใช้เท้าต่อเนื่องมาจากการใช้เท้าในรูปแบบอื่น เช่น สืบเนื่องจากการก้าวหน้าหรือกระดกเท้า เป็นต้น

9. กระดกเท้า การกระดกเท้า เป็นการใช้ท่ารำต่อเนื่องกับการกระทุ้งเท้า แต่บางครั้ง ก้าวเท้าแล้วกระดกเท้าตามทันที โดยไม่ผ่านการกระทุ้งเท้าก็ได้ เมื่อกระดกเท้าหรือยกเท้าขึ้น ไปข้างหลังแล้ว ให้น้ำหนักตัวลงบนเท้าที่ยืนอยู่และพยายามส่งเข้าของขาที่กระดกนั้นให้มาก บังคับตัวให้ตรง อย่าให้ลำตัวชะงักมาข้างหน้า ถ้ากระดกเท้าและส่งเข้าถูกต้องจะรู้สึกตึงหน้าขา ส่วนฝ่าเท้าของเท้าที่กระดกจะต้องหักข้อตรงหลังเท้าเข้าหาหน้าแข้งไม่บิดเบี้ยวไปทางใดทางหนึ่ง นิ้วเท้าทั้งห้าตึงเท่ากัน

10. ประเท้า การประเท้าจะประเท้าใดก่อนก็ได้ สมมุติว่าจะประเท้าซ้ายก่อนอื่น ให้น้ำหนักตัวลงเล็กน้อย น้ำหนักตัวลงที่ขาขวา ลงน้ำหนักเท้าซ้ายน้อยที่สุด เมื่อจะเริ่มประเท้าให้ยัดขึ้นเท้าซ้ายเตรียมประให้ปลายนิ้วเท้าซ้ายตึง และนอนขึ้นทั้งห้านิ้ว ส่วนของเท้าซ้ายที่วางอยู่บนพื้น ขณะนี้คือ สันเท้าและจมูกเท้า เมื่อยุบตัวพร้อมกันนั้น ให้ใช้จมูกเท้าแตะพื้นเบา ๆ แล้วยกเท้าขึ้น กริยาของการใช้จมูกเท้าแตะพื้นนี้เรียกว่า “ประ”

11. ขอยเท้า เป็นกริยาของการใช้เท้าทั้งสองข้างพร้อม ๆ กัน เริ่มด้วยการวางเท้าทั้งสองเสมอกัน ยกสันเท้าทั้งสองขึ้น ย่อเข่าลงเล็กน้อย แล้วย่อด้วยปลายเท้าทั้งสองให้เร็ว ขอยเท้าให้ถี่ วางน้ำหนักตัวลงบนเท้าทั้งสองให้เท่ากัน การขอยเท้าจะขอยอยู่กับที่ก็ได้ หรือขอยเคลื่อนตัวไปก็ได้ ข้อสำคัญให้เท้าทั้งสองเรียงเสมอกันตลอดเวลา การขอยเท้าเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การเก็บเท้า

แผนการฝึกอบรมที่ 2 ภาษาท่าและการแสดงง่าย ๆ เวลา 5 ชั่วโมง
ความคิดรวบยอด ภาษาท่าและการแสดงง่าย ๆ เป็นการสื่อความด้วยท่าทางให้เข้าใจ
 และสร้างความสนุกสนานให้กับผู้เรียน

จุดประสงค์

1. ใช้ภาษาท่า ยิ้ม รัก ไป มา ฉัน เธอ ท่าน ขอ ดม ได้
2. ใช้ภาษาท่าประกอบทำรำเพลงรำอริษฐานได้
3. ปฏิบัติรำเพลงเชิญพระขวัญได้

เนื้อหา

ภาษาท่าที่ใช้สื่อความหมายได้แก่ ยิ้ม รัก ไป มา ฉัน เธอ ท่าน ขอ ดม
 (คำอธิบายท้ายแผนฝึกอบรมที่ 2)

ภาษาท่าที่ใช้ประกอบการรำเพลงอริษฐาน และเพลงเชิญพระขวัญ

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ทบทวนนาฏยศัพท์ที่ผ่านมาจากแผนการฝึกอบรมที่ 1 พร้อม ๆ กันกับวิทยากร
2. จัดระเบียบแถวให้ห่างกันพอประมาณ แถวตอน 4 แถว ๆ ละ 5 คน
3. วิทยากรบรรยายและสาธิต ภาษาท่าที่ละท่าจนครบ
4. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติตามที่ละท่าจนครบ
5. วิทยากรบรรยายและสาธิต การรำเพลงอริษฐาน
6. ฝึกร้องเพลงจากเทปเพลงรำอริษฐาน พร้อมทั้งเคาะจังหวะประกอบ
7. วิทยากรสาธิตทำรำเพลงอริษฐาน ประกอบการแสดงตามแบบแผนที่กำหนดที่ละวรรค พร้อมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติตาม
8. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ฝึกปฏิบัติทำรำ แต่ละท่าที่ละวรรคตั้งแต่ต้นจนจบตาม
 วิทยาการ
9. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฝึกปฏิบัติทำรำเองจนจบเพลงโดยไม่ต้องใช้วิทยากร
10. วิทยากรบรรยายและสาธิต การรำเชิญพระขวัญ
11. ฝึกร้องเพลงรำเชิญพระขวัญพร้อมทั้งเคาะจังหวะประกอบ
12. วิทยากรสาธิตทำรำเพลง เชิญพระขวัญประกอบการแสดงตามแบบแผนที่กำหนด
 ที่ละวรรค พร้อมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติตาม
13. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ฝึกปฏิบัติทำรำ แต่ละท่าที่ละวรรค ตั้งแต่ต้นจนจบตาม
 วิทยาการ
14. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ฝึกปฏิบัติเอง โดยมีวิทยากรคอยจับและดูแลอย่าง
 ใกล้ชิดเป็นรายบุคคล

สื่อการเรียนการสอน

1. เครื่องประกอบจังหวะ ได้แก่ ฉิ่ง กรับ ฯลฯ
2. แผนภูมิเพลงร่ำอิฐฐาน
3. แผนภูมิเพลงร่ำเชิญพระขวัญ
4. เอกสารประกอบการอบรม
5. เครื่องบันทึกเสียงและแถบบันทึกเสียง เพลงร่ำอิฐฐาน และเพลงร่ำเชิญพระขวัญ

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมดังนี้
 - 1.1 การร้องเพลงและการเคาะจังหวะประกอบ
 - 1.2 การปฏิบัติภาษาท่า และการรำประกอบเพลง
 - 1.3 ความพร้อมเพรียงของการร่ายรำ
 - 1.4 ความกล้าแสดงออก
 - 1.5 ความอ่อนช้อยสวยงาม
 - 1.6 ความถูกต้องของจังหวะ
2. การสัมภาษณ์
 - 2.1 ปัญหาและอุปสรรคของการฝึกปฏิบัติ
 - 2.2 โอกาสที่นำไปประยุกต์ใช้
 - 2.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการรำ

เนื้อหา ภาษาท่า และการแสดงง่าย ๆ

ในด้านศิลปะทางนาฏกรรม ภาษาท่าทางต่าง ๆ เหล่านี้ได้ดัดแปลงให้วิจิตรกว่าท่าธรรมดา โดยให้สอดคล้องไปกับเพลงดนตรีและการขับร้อง นอกจากนี้ก็มุ่งหมายให้รำได้อย่างงดงามเป็นสง่า โดยอาศัยหลักสำคัญในความงามของศิลปะเป็นการแสดงโดยอาศัย มือ แขน เท้า ขา ลำตัว ใบหน้า และศีรษะ ภาษานาฏศิลป์นี้จึงมักนำไปใช้การรำตามบทร้อง บทเจรจา หรือบทพากย์ของโขน ในทางนาฏศิลป์เรียกเป็นอีกทางว่า การรำบท คือ การรำท่าบทไปตามถ้อยคำหรือบทขับร้อง ส่วนในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดภาษาท่าทางในกิจกรรมนาฏศิลป์ ดังนี้

1. ยืน ใช้มือซ้ายจับนิ้วยกขึ้นมาใกล้ริมฝีปาก
2. รัก ใช้สองมือประสานทาบฐานไหล่ แสดงว่ารัก
3. ไป มือใดมือหนึ่งจับและโบกออกไป
4. มา ปาดมือกรีดนิ้วจับเข้ามาหาตัวระดับข้างหน้า
5. ฉันทน์ ชี้นิ้วชี้เข้าที่อก หรือจับมือซ้ายเข้าที่อก
6. เถอ ใช้นิ้วให้มือตะแคง กระดกนิ้วขึ้นแล้วกดลงเบา ๆ
7. ขอ หงายฝ่ามือตั้งระดับอก
8. ดม ใช้มือซ้ายจับนิ้วยกขึ้นมาใกล้จมูก
9. ทาน ยื่นแขนกำมือ ใช้นิ้วชี้ชี้ไปหาผู้ฟัง

แผนภูมิเนื้อเพลงรำอธิษฐาน

อธิษฐานเอย สองมือจับพาน ประดับพวงพุทธรักษา ขอกุศลผลบุญ จงมีแต่ผู้ทำคุณ ประโยชน์ไว้ในชาติ อย่ามีใครคิดร้าย มุ่งทำลายชาติไทย ขอให้ทุกคนสนใจ ห่วงใยประเทศชาติให้ไทยเราที่มีความสามารถ ช่วยตัว ช่วยชาติ ทำให้ไทยเป็นเมืองทอง

อธิษฐานเอย สองมือจับพาน ประดับพวงผกากรอง ขอไทยรักไทย ร่วมเป็นมิตรมันใจถือไทยเป็นพี่น้อง อย่ามีการยุแหยก อย่าทำให้แตกร้างฉาน ขอให้ช่วยกันสมาน เพื่อนไทยทั้งผอง มุ่งสามัคคี เหมือนพี่เหมือนน้อง กลมเกลียวเกี่ยวข้อง รักกันทั่วทุกคน

แผนภูมิเพลงรำเชิญพระขวัญ

ขวัญเจ้าเอ๋ย	ขวัญเอ๋ย	มาสู่องค์เอ๋ย
ขวัญเจ้าเอ๋ย	ขวัญเอ๋ย	มาสู่องค์เอ๋ย
ขอเชิญพระขวัญ	เมื่อวันคืนเพ็ญ	
ให้อยู่ร่มเย็น	อย่าหนีไปไหน	
ขวัญเจ้าเอ๋ย ขวัญเอ๋ย	ขวัญเจ้าอย่าเลยไปไกล	
อย่าเที่ยวจนเพลิน	อย่าระเหินระหก	
อย่ามัวชมนก	อย่ามัวชมไม้	
ขอเชิญขวัญเจ้า	รีบเข้าสู่กาย	
อย่าลี้หนีหาย	เลยนะขวัญเจ้าเอ๋ย	

แผนการฝึกอบรมที่ 3

การรำประกอบเพลง

เวลา 3 ชั่วโมง

ความคิดรวบยอด

การรำประกอบเพลงเป็นการแสดงมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานรื่นเริงและมีความคิดสร้างสรรค์.

จุดประสงค์

1. ร้องเพลงและเคาะจังหวะประกอบได้
2. ใช้เท้าและมือปฏิบัติกรรำประกอบเพลง ในน้ำมีปลาในนามีข้าว เพลงเพื่อนไทย และเพลงขอไทยอยู่เป็นไทย ได้อย่างสัมพันธ์กัน
3. รำประกอบเพลงได้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนด

เนื้อหา

การรำประกอบเพลง

- เพลงในน้ำมีปลาในนามีข้าว
- เพลงเพื่อนไทย
- เพลงขอไทยอยู่เป็นไทย

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. วิทยากรบรรยายและสาธิตการร้องเพลง
2. ฝึกร้องเพลงในน้ำมีปลาในนามีข้าวและเคาะจังหวะประกอบ
3. จัดแถว เป็น 2 แถว ๆ ละ 10 คน แบ่งชายหนึ่งแถว 10 คน หญิงหนึ่งแถว 10 คน
4. ฝึกปฏิบัติพร้อมกับวิทยากรจนจบเพลง
5. แบ่งกลุ่มย่อยปฏิบัติกรรำประกอบเพลงในน้ำมีปลา ในนามีข้าว จนปฏิบัติได้ทุกคน
6. ฝึกร้องเพลงเพื่อนไทยพร้อมเคาะจังหวะบรรยาย
7. ฝึกปฏิบัติพร้อมกับวิทยากรสาธิต การสาธิตของวิทยากร
8. แบ่งกลุ่มย่อยฝึกซ้อมจนปฏิบัติได้
9. ฝึกร้องเพลงขอไทยอยู่เป็นไทยพร้อมกับเคาะจังหวะ
10. ปฏิบัติตามวิทยากรจนคล่อง
11. ปฏิบัติเองทั้ง 3 เพลง จนปฏิบัติได้ทุกคน
12. เปิดโอกาสให้ซักถามวิทยากร

สื่อการเรียนการสอน

1. เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ ได้แก่ ฉิ่ง กรับ ฯลฯ
2. แผนภูมิเพลงในน้ำมีปลาในนามีข้าว
3. แผนภูมิเพลงเพื่อนไทย
4. แผนภูมิเพลงขอไทยอยู่เป็นไทย
5. เครื่องบันทึกเสียง และแถบบันทึกเสียงเพลงในน้ำมีปลาในนามีข้าว เพลงเพื่อนไทย เพลงขอไทยอยู่เป็นไทย

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม ดังนี้
 - 1.1 การร้องเพลงและการเคาะจังหวะประกอบ
 - 1.2 การปฏิบัติภาษาท่า และการรำประกอบเพลง
 - 1.3 ความพร้อมเพรียงของการรำประกอบเพลง
 - 1.4 ความกล้าแสดงออก
 - 1.5 ความถูกต้องของจังหวะ
2. การสัมภาษณ์
 - 2.1 ปัญหาและอุปสรรคของการฝึกปฏิบัติ
 - 2.2 โอกาสที่นำไปประยุกต์ใช้
 - 2.3 ประโยชน์ที่ได้รับ

เพลงในน้ำมีปลาในนามีข้าว

(สร้อย)

ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว แผ่นดินของเราเป็นแสนอุดมสมบูรณ์
บ้านเมืองราบคาบด้วยอนุภาพพ่อขุนรามคำแหงค้ำจุน ให้ชาติไทยไพศาล
สร้างทำนาไร้วัวแคว้นแดนไทย เราไถ เราหว่าน หมากม่วง
หมากขาม หมากพร้าว หมากกลาง พืชผลต่าง ๆ ล้วนงามตระการ (สร้อย)
สร้างบ้าน แปลงเมือง ให้เกียรติไทยลือเลื่องไปทั่วทุกถิ่นฐาน
จูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย ปวงราษฎร์ทั้งหลายได้อยู่เป็นสุขสำราญ (สร้อย)

เพลง เพื่อนไทย

เนื้อร้อง หลวงวิจิตรวาทการ

(สร้อย)

เพื่อนไทย เร่งมานึกน้อมพร้อมใจ ช่วยไทย ให้นึกถึงความเป็นไทย
เพื่อไทย ก้าวเดิน เจริญสุขใส ชาติไทย ที่รักของเรา
ตัวฉันเกิดมา ได้ฟ้าเมืองไทย ชีวิตจิตใจ ฉันเป็นไทยทั้งสิ้น ฉันนึกถึงชาติ
อยู่ทุกเวลา มุ่งหวังตั้งหน้าทำมาหากิน โดยสุจริต อยู่เป็นนิจศีล เพื่อให้แผ่นดินเรา
คงอยู่เป็นไทย

(สร้อย)

ถึงยามคับขัน ที่ชาติต้องการ เราก็ใจกล้าหาญ ช่วยงานของไทย
เรามีมานะ ยอมสละชีวิต ทุกอย่างเรากุทิศ เพื่อชาติเราได้
ด้วยน้ำใจรัก ด้วยสมัครเป็นไทย เกิดทุนชาติไว้ เหนือชีวิตเรา

เพลงขอไทยอยู่เป็นไทย

ขอไทยเราอยู่เป็นไทย
ขอปวงหมู่ประชา
และสมบูรณูปุณผล
จงให้ศัตรูทุกคน

ขอไทยเราอยู่คู่ฟ้า
ไทยเป็นสุข
ใครกล้ามาผจญ
แพ้ยภัยมลายไป

แผนการฝึกอบรมที่ 4
ความคิดรวบยอด

ร่ำวงมาตรฐาน

เวลา 4 ชั่วโมง

ร่ำวงเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมของชาติไทย

จุดประสงค์

1. ก้าวเดินตามจังหวะโทน ทำนอง และร้องของเพลงร่ำวงที่กำหนดได้
2. ปฏิบัติท่ารำตามเพลงร่ำวงที่กำหนดได้
3. ใช้มือและเท้าปฏิบัติร่ำวงได้อย่างสัมพันธ์กัน
4. ร่ำวงได้อ่อนช้อยสวยงาม พร้อมเพรียงและถูกต้องตามรูปแบบการแสดง
ร่ำวง (มุ่งประสบการณ์และความสามารถ)

เนื้อหา

1. เพลงงามแสงเดือน (ท่ารำสอดสร้อยมาลา)
2. เพลงคืนเดือนหงาย (ท่ารำสอดสร้อยมาลาแปลง)
3. ชาวไทย (ท่ารำชักแบ่งผัดหน้า)
4. หญิงไทยใจงาม (ท่ารำพรหมสี่หน้า และท่ารำยุงฟ้อนหาง)
5. ดอกไม้ของชาติ (ท่ารำยั่ว)
6. ร่ำมาชิมาร่ำ (ท่ารำส่าย)
7. ดวงจันทร์ขวัญฟ้า (ท่ารำช้างประสาธนาและจันทร์ทรงกลด)

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. วิทยากรบรรยายถึงประวัติการร่ำวงและสาธิต
2. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฟังเพลงและปรบมือตามจังหวะโทน
3. ฝึกร้องเพลงพร้อมทั้งเคาะจังหวะตามเพลง
4. วิทยากรสาธิตการก้าวเท้าตามจังหวะเพลง
5. ให้ผู้เข้ารับการอบรมฝึกก้าวเท้าตามจังหวะ
6. วิทยากรสาธิตท่ารำแต่ละเพลง ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติตาม
7. ฝึกปฏิบัติท่ารำให้ทั้งมือและเท้าให้สัมพันธ์กัน และเข้ากับจังหวะโทน ทำนอง
และบทร้องแต่ละเพลง
8. จัดวงกลม ปฏิบัติพร้อมกับวิทยากร โดยมีวิทยากรสาธิตอยู่กลางวง
9. ฝึกปฏิบัติกิจกรรมพร้อม ๆ กันทั้งวง โดยมีวิทยากรคอยแนะนำและจับท่ารำ
10. ปฏิบัติทีละกลุ่ม สลับกัน กลุ่มละ 5 คู่ จัดเป็นวงกลม

สื่อการเรียนการสอน

1. แผนภูมิจังหวะรำวง
2. แผนภูมิเพลงรำวง
3. ภาพการแต่งกายของการแสดงชุดรำวงมาตรฐาน
4. เอกสารประกอบการฝึกอบรม
5. เครื่องบันทึกเสียงและแถบบันทึกเสียงเพลงรำวงมาตรฐาน
6. เครื่องประกอบจังหวะ ได้แก่ ฉิ่ง กรับ โทน กลอง

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมดังนี้
 - 1.1 การร้องเพลงและการเคาะจังหวะประกอบ
 - 1.2 การรำ การใช้ท่ารำที่ถูกต้อง
 - 1.3 การก้าวเท้าตามจังหวะโทน ทำนอง และบทร้อง
 - 1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างมือกับเท้าในการรำ
 - 1.5 ความถูกต้องของรูปแบบ การแสดงชุดรำวงมาตรฐาน
 - 1.6 ความพร้อมเพรียง
 - 1.7 ความกล้าแสดงออก
 - 1.8 ความอ่อนช้อยสวยงาม
2. สัมภาษณ์
 - 2.1 ปัญหาและอุปสรรคของการฝึกปฏิบัติ
 - 2.2 โอกาสที่จะนำไปประยุกต์ใช้
 - 2.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรำวงมาตรฐาน

ร่ำวง

ศิลปการร่ำวงสืบเนื่องมาจากการรำโทน ซึ่งเป็นการเล่นพื้นเมืองของชาวไทยที่นิยมเล่นกันในฤดูเทศกาลเฉพาะท้องถิ่นในบางจังหวัด เครื่องดนตรีที่ใช้มี ฉิ่ง กรับ และโทนสำหรับตีเป็นจังหวะประกอบพ็อนรำ โดยเหตุที่การพ็อนรำใช้จังหวะโทนตีตามหน้าทับ ซึ่งประดิษฐ์ขึ้นโดยเฉพาะเป็นหลักสำคัญ จึงเรียกการพ็อนรำแบบนี้ว่า รำโทน มาแต่เดิม ต่อมาผู้นำแบบอย่างรำโทนไปเล่นกับท้องถิ่นอื่น ๆ และเล่นกันไม่เฉพาะแต่ในฤดูเทศกาลเท่านั้น จึงเกิดมีผู้นิยมนำไปเล่นกันแพร่หลาย ต่อมารัฐบาลได้มอบให้กรมศิลปากรปรับปรุงการเล่นรำโทนใหม่ โดยได้มีการสร้างบทร้องขึ้นใหม่ 4 บท คือ งามแสงเดือน ชาวไทย รำมาชิมารำ และคืนเดือนหงาย พร้อมทั้งจัดทำรำให้งดงามถูกต้องตามแบบฉบับของนาฏศิลป์ไทย และได้เปลี่ยนชื่อจากที่เรียกว่ารำโทน มาเป็นร่ำวง โดยที่เห็นว่า ผู้เล่นย่อมร่วมวงกันเล่น หรือเล่นเคลื่อนย้ายเวียนไปเป็นวง

การแต่งกาย

ผู้หญิงแต่งแบบไทย ผู้ชายแต่งชุดสากลตามความนิยม เวลาแสดงสวมรองเท้าด้วย

วิธีเล่น

1. เล่นแบบระบำหมู่ หญิงชายหลาย ๆ คู่
2. การแสดงแต่ละครั้งไม่ควรน้อยกว่า 5 คู่ จะแสดงมากกว่านี้ได้ให้พิจารณาแล้วแต่สถานที่
3. ต้องให้มีความพร้อมเพรียงกันในเวลาแสดง ระวักระยะระหว่างคู่ไม่ให้ห่างหรือชิดจนเกินไป ระวัวย่าให้วงเบี้ยวหรือวงขาด
4. ก่อนจะเริ่มรำ หญิงชายทำความเคารพกัน ชายโค้งให้ผู้หญิงซึ่งประนมมือไหว้ด้วยท่าทางสุภาพ
5. ก่อนรำแต่ละเพลง ดนตรีนำ 1 บรรทัด เพื่อให้ผู้นำตั้งต้นจังหวะได้พร้อมกัน

เพลงร่ำวงมาตรฐานในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

เพลงงามแสงเดือน

(ทำรัสอดสร้อยมาลา)

งามแสงเดือนมาเยือนส่องหล้า
งามใบหน้าเมื่ออยู่วงรำ (2 เทียว)
เราเล่นเพื่อสนุก
เปลี่ยนทุกข์วายระกำ
ขอให้เล่นพอรำ
เพื่อสามัคคีเอย

เพลงคืนเดือนหงาย

(ทำรัสอดสร้อยมาลาแปลง)

ยามกลางคืนเดือนหงาย
เย็นอะไร ก็ไม่เป็นจิต
เย็นร่มธงไทยปกไปทั่วหล้า

เย็นพระพายโบกพลิ้วปลิวมา
เท่าเย็นผูกมิตรไม้เบี้อระอา
เย็นย้งนำฟ้ามาประพรมเอย

เพลงชาวไทย

(ทำรัสักแบ่งผัดหน้า)

ชาวไทยเจ้าเอ๋ย
การที่เราได้เล่นสนุก
เพราะชาติเราได้เสรี
เราจึงควรช่วยชูชาติ
เพื่อความสุขเพิ่มพูน

ขออย่าละเลยในการทำหน้าที่
เปลี่ยนทุกข์สบายอย่างนี้
มีเอกราชสมบูรณ์
ให้แก่งกาจเจ็ดจ่ารัฐ
ของชาวไทยเราเอย

เพลงหญิงไทยใจงาม

(ทำรัสพรหมสีหน้า และทำรัสยุงพื่อนทาง)

เดือนพราวดาวแวววาวระยับ
แสงดาวประดับส่องให้เดือนงามเด่น
ดวงหน้าโสภะเพียงเดือนเพ็ญ
คุณความดีที่เห็นเสริมให้เด่นเลิศงาม
ขวัญใจหญิงไทยส่งศรีชาติ
รูปงามพิลาส ใจกล้ากาจเรื่องนาม
เกียรติยศ ก้องปรากฏทั่วคาม
หญิงไทยใจงามยิ่งเดือนดาวพราวแพรว

เพลงดอกไม้ของชาติ

(ทำรำยั่ว)

ขวัญใจดอกไม้ของชาติ	งามวิลาสนวยนาดรำยั่ว (2 เที้ยว)
1. เหวอองค์อ่อนงาม	ตามแบบนาฏศิลป์
ชาติไทยเนาถิ่น	เจริญวัฒนธรรม
2. งามทุกสิ่งสามารถ	สร้างชาติช่วยชาติ
ดำเนินตามนโยบาย	สู้ทนเหนียวยากตรากตรำ

เพลงรำมาชิมาร่า

(ทำรำสาย)

รำมาชิมาร่า	เรีงระบำกันให้สนุก
ยามงานเราทำงานจริงจัง	ไม่ละไม่ทิ้งจะเกิดเชิญชุก
ถึงยามว่างเราจึงรำเล่น	ตามเชิงเช่นเพื่อให้สร้างทุกข
ตามเยี่ยงอย่างตามยุค	เล่นสนุกอย่างวัฒนธรรม
เล่นอะไรให้มีระเบียบ	ให้งามให้เรียบจึงจะคมขำ
มาชิมาเจ้าเอ๋ยมาพ็อนรำ	มาเล่นระบำของไทยเราเอ๋ย

เพลงดวงจันทร์ขวัญฟ้า

(ทำรำข้างประธานนา และทำรำจันทร์ทรงกลด)

ดวงจันทร์ขวัญฟ้า	ชื่นชีวาขวัญฟ้า
จันทร์ประจำราตรี	แต่ขวัญฟ้าประจำใจ
ที่เทิดทูนคือชาติ	เอกราชอธิปไตย
ถนอมแนบสนิทใน	คือขวัญใจฟ้าเอย

แผนการสอนที่ 5 การแสดงพื้นเมือง (ฟ้อนเงี้ยว, รำเซิ้ง) เวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที
ความคิดรวบยอด

การแสดงพื้นเมืองทำให้เกิดความเข้าใจและความภาคภูมิใจในศิลปของท้องถิ่นตนเอง
จุดประสงค์

1. ร้องเพลงฟ้อนเงี้ยวได้ถูกต้องตามทำนองและจังหวะ
2. ฟังและประกอบจังหวะเซิ้งได้
3. รำท่าประกอบเพลงฟ้อนเงี้ยวได้
4. รำเซิ้งได้

เนื้อหา

1. ฟ้อนเงี้ยว
2. รำเซิ้ง

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. วิทยากรบรรยายและสาธิต
2. ฝึกร้องเพลงฟ้อนเงี้ยวพร้อมทั้งเคาะจังหวะประกอบ
3. จัดแถวให้มีระยะห่างแบ่งออกเป็น 2 แถว ๆ ละ 10 คน แถวซ้ายมือเป็นหญิง

แถวขวามือเป็นชาย

4. วิทยากรสาธิตท่ารำฟ้อนเงี้ยวประกอบการแสดงตามแบบแผนที่ถูกต้องที่ละวรรคพร้อมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติตาม
5. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ฝึกปฏิบัติท่ารำ แต่ละท่าที่ละวรรคตั้งแต่ต้นจนจบตาม

วิทยากร

6. ฝึกปฏิบัติท่ารำพร้อม ๆ กับวิทยากรหลาย ๆ เทียวจนสามารถปฏิบัติได้
7. แต่ละกลุ่มปฏิบัติท่ารำ จนครบทุกกลุ่ม โดยมีวิทยากรคอยให้คำแนะนำและจับท่า

รำ

8. วิทยากรบรรยายและสาธิต
9. ฝึกปรบมือประกอบจังหวะเซิ้ง
10. จัดแถวตอน 4 แถว แถวละ 5 คน
11. วิทยากรสาธิตท่ารำเซิ้งประกอบการแสดงตามแบบแผนที่ถูกต้องที่ละท่า
12. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฝึกปฏิบัติท่ารำแต่ละท่าจนจบ
13. ฝึกปฏิบัติท่ารำพร้อม ๆ กับวิทยากร หลาย ๆ เทียวจนสามารถปฏิบัติได้
14. กลุ่มที่ยังปฏิบัติไม่คล่อง ให้ใช้เวลาพัก แต่ละช่วงฝึกกับวิทยากรจนสามารถ

ปฏิบัติได้ถูกต้อง

สื่อการเรียนรู้

1. แผนภูมิเพลงฟ้อนเงี้ยว
2. เครื่องทำจังหวะต่าง ๆ เช่น ฉิ่ง กรับ
3. เอกสารประกอบการฝึกอบรม
4. แผนภูมิจังหวะเชื่อง
5. เครื่องบันทึกเสียง และแถบบันทึกเสียงเพลงฟ้อนเงี้ยว และเพลงรำเชื่อง

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม ดังนี้
 - 1.1 การร้องเพลงและการเคาะจังหวะประกอบ
 - 1.2 การปฏิบัติท่ารำฟ้อนเงี้ยวและท่ารำเชื่องที่กำหนดได้ถูกต้อง
 - 1.3 ความพร้อมเพรียงของการรำรำเป็นกลุ่ม
 - 1.4 ความกล้าแสดงออก
 - 1.5 ความอ่อนช้อยสวยงาม
 - 1.6 ความถูกต้องในการแปรแถว
 - 1.7 ความถูกต้องของจังหวะ
2. สัมภาษณ์
 - 2.1 ปัญหาและอุปสรรคของการฝึกปฏิบัติ
 - 2.2 โอกาสที่จะนำไปประยุกต์ใช้
 - 2.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียน การแสดงพื้นเมือง

เพลงเพื่อนเจี้ยว

ขออวยชัย
ทรงคุณเลิศล้ำ
จงได้รับ
นาทานนา
ขอให้อยู่สุขขา
เทพยดาช่วยเรา
สงฆานุภาพเจ้า
สรรพมิ่งทั่วไปเอน
ขอบันดลช่วยคำจุน

พุทธิไกร ช่วยคำ
ไปทุกทั่วถ้วน
สรรพมิ่งมงคล
ขอเทวช่วยรักษาเกิด
โดยธรรมานุภาพเจ้า
ให้เป็นมิ่งมงคล
ช่วยแนะนำผล
มงคลเทพดาทุกแห่งหน
มง แะะ มง แะะ แะะมง ตะลุ่ม ตุ่ม มง

3. ตารางการฝึกอบรม

ตารางการฝึกอบรม

เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูนาฏศิลป์ ในระดับประถมศึกษา

เวลา วัน เดือน ปี	8.30 -10.25 น	10.40-12.00 น	พักกลางวัน 12.00-13.00 น	13.00-14.30 น	14.45-16.00 น
	พิธีเปิด ประเมิน การฝึก ผลก่อน อบรม การฝึก อบรม	โครงสร้าง หลักการสอน การวัดผล กิจกรรม นาฏศิลป์และ นาฏยศัพท์		ภาษาท่า	การแสดงง่าย ๆ (รำอิริยาบถ)
	การแสดงง่าย ๆ (รำเชิดขวัญ)	รำประกอบ เพลง(ในน้ำมี ปลา ในนามี ข้าว)		รำประกอบเพลง (เพื่อนไทย) (ขอไทยอยู่เป็น ไทย)	รำวงมาตรฐาน
	รำวงมาตรฐาน	การแสดงพื้น เมือง -ฟ้อนเงี้ยว		การแสดงพื้น เมือง -รำเซิ้ง	ประเมินผลหลัง การฝึกอบรมและ พิธีปิดการอบรม

4. ผลการปรับปรุงแก้ไขแผนการฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญ

แผนการฝึกอบรมที่ 1 เพิ่มโครงสร้าง หลักการสอน การวัดผลกิจกรรมนาฏศิลป์

แผนการฝึกอบรมที่ 4 จัดเรียงเพลงรำวงมาตรฐานตามลำดับคือ เพลงงามแสงเดือน

เพลงชาวไทย เพลงรำมาซิมารำ เพลงคืนเดือนหงาย เพลงดอกไม้ของชาติ เพลงหญิงไทยใจ
งาม เพลงดวงจันทร์ขวัญฟ้า

แผนการฝึกอบรมที่ 5 เปลี่ยนเนื้อเพลงฟ้อนเงี้ยวให้เป็นภาษากลางตามหลักสูตร

3. การใช้หลักสูตร

การนำหลักสูตรการฝึกอบรมไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ครูผู้สอนนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอต่างเขต จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 2 ครั้ง ละครึ่ง 20 คน ครั้งละ 3 วัน รุ่นที่ 1 ระหว่างวันที่ 23-25 มิถุนายน พ.ศ. 2542 รุ่นที่ 2 ระหว่างวันที่ 28-30 มิถุนายน พ.ศ. 2542 มีขั้นตอนการใช้หลักสูตรดังนี้

1. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอต่างเขต จังหวัดนครราชสีมา ได้ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการฝึกอบรมครูผู้สอนนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา โดยมีหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอต่างเขตเป็นประธาน
2. ออกหนังสือราชการแจ้งรายชื่อไปยังโรงเรียนที่ต้องมาเข้ารับการฝึกอบรมแล้ว วัน เวลา สถานที่ สิ่งที่ต้องนำมาประกอบการฝึกอบรม
3. ก่อนวันอบรม ผู้วิจัยได้มาตรวจดูความเรียบร้อยของสถานที่จัดฝึกอบรม ระบบเครื่องเสียง แสง วีดีโอ ตลอดจนความสะอาดของสถานที่ในการจัดฝึกอบรม ติดตารางการฝึกอบรม
4. วันแรกของการฝึกอบรมรับรายงานตัวผู้เข้ารับการฝึกอบรม เมื่อได้เวลาประธานพิธีเปิดการฝึกอบรมโดยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอต่างเขต และกล่าวรายงานโดยผู้วิจัย ประธานในพิธีให้โอวาท
5. ผู้วิจัยแนะนำวิทยากร ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม
6. ประเมินทักษะพื้นฐานทางนาฏศิลป์และประเมินความรู้พื้นฐานทางนาฏศิลป์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรม
7. ผู้วิจัยบรรยายโครงสร้าง หลักการสอน การวัดผลกิจกรรมนาฏศิลป์ประกอบแผ่นใส
8. เริ่มดำเนินการตามแผนการฝึกอบรม ตลอดทั้งหมด 5 แผนฝึกอบรมจนครบ ช่วงพัก มีวีดิทัศน์การแสดงต่าง ๆ ในหลักสูตรประถมศึกษา ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ศึกษาหาความรู้
9. ประเมินทักษะพื้นฐานทางนาฏศิลป์ และประเมินความรู้พื้นฐานทางนาฏศิลป์หลังการฝึกอบรม
10. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบความคิดเห็นจากแบบแสดงความคิดเห็น และพิธีปิดการฝึกอบรม โดยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอต่างเขต

4. การประเมินผลการใช้หลักสูตร

จากการประเมินผลการประเมินทักษะพื้นฐานทางนาฏศิลป์ รุ่นที่ 1 ปรากฏผลดังตาราง 4

ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่า t จากการทดสอบความแตกต่างจากคะแนนสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม

	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	การทดสอบค่าที่ (t-test)
Pre-test	28.50	19.35	9.30**
Post-test	71.30	4.59	

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของคะแนนการประเมินทักษะพื้นฐานทางนาฏศิลป์ก่อนและหลังการฝึกอบรม รุ่นที่ 1 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .01

จากการประเมินผลการประเมินพื้นฐานความรู้ทางนาฏศิลป์ รุ่นที่ 1 ปรากฏผลดังตารางที่ 5 ดังนี้

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่า t จากการทดสอบความแตกต่างจากคะแนนสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม

	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	การทดสอบค่าที่ (t-test)
Pre-test	12.95	2.01	12.34**
Post-test	19.70	1.84	

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของคะแนนการประเมินพื้นฐานความรู้ทางนาฏศิลป์ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม รุ่นที่ 1 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .01

จากการประเมินผลการประเมินทักษะพื้นฐานทางนาฏศิลป์ รุ่นที่ 2 ปรากฏผลดังตารางที่ 6 ดังนี้

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่า t จากการทดสอบความแตกต่างจากคะแนนสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม

	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	การทดสอบค่าที่ (t-test)
Pre-test	32.10	21.72	8.53 **
Post-test	68.85	6.96	

จากตาราง 6 แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของคะแนนการประเมินทักษะพื้นฐานทางนาฏศิลป์ก่อนและหลังอบรมรุ่นที่ 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .01

จากการประเมินผลการประเมินพื้นฐานความรู้ทางนาฏศิลป์รุ่นที่ 2 ปรากฏผลดังตารางที่ 7 ดังนี้

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่า t จากการทดสอบความแตกต่างจากคะแนนสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม

	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	การทดสอบค่าที่ (t-test)
Pre-test	13.05	2.91	8.09**
Post-test	17.50	1.40	

จากตาราง 7 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของคะแนนการประเมินพื้นฐานความรู้ทางนาฏศิลป์ก่อนการอบรมและหลังการฝึกอบรมรุ่นที่ 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .01

5. ผลการศึกษาความคิดเห็นของครูผู้รับการฝึกอบรม (N = 40 คน)

ข้อมูลนี้ได้จากการเขียนแสดงความคิดเห็นของผู้รับการฝึกอบรมในแบบสอบถาม ปลายเปิดตามหัวข้อที่ผู้วิจัยกำหนดให้

5.1 ความคิดเห็นของครูผู้รับการฝึกอบรมต่อวัตถุประสงค์การฝึกอบรม

ผู้รับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ด้านวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ตรงกับความต้องการของผู้รับการฝึกอบรม เน้นการปฏิบัติทำให้ผู้รับการอบรมได้ความรู้ดี มาก ได้ผลตามวัตถุประสงค์ เข้าใจหลักสูตรนาฏศิลป์เพิ่มมากขึ้น สามารถนำไปใช้กับเด็กได้ตาม หลักสูตรและตามสภาพท้องถิ่น อีกทั้งเป็นการพัฒนาครูผู้สอนนาฏศิลป์ให้ก้าวหน้า

5.2 ความคิดเห็นของครูผู้รับการฝึกอบรมต่อเนื้อหาสาระของการฝึกอบรม

ผู้รับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เนื้อหาดี เหมาะสมกับชั้นเรียน เหมาะสมกับเวลา ตรงตามหลักสูตรที่นำไปใช้ได้ จัดเนื้อหาได้ดีมากเพราะเป็นเนื้อหาที่มาจาก หลักสูตรและสามารถนำความรู้ไปสอนได้เลย

ผู้รับการฝึกอบรมบางส่วนให้ข้อเสนอแนะว่า ควรนำเพลงในหลักสูตรมาให้ครบ ทุกชั้นเรียน ควรเพิ่มเนื้อหาให้มากกว่านี้ และควรเริ่มเนื้อหาจากง่ายไปยาก

5.3 ความคิดเห็นของครูผู้รับการฝึกอบรมต่อวิธีการหรือขั้นตอนการฝึกอบรม

ผู้รับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความเห็นว่า มีขั้นตอนการสอนจากง่ายไปยาก ขั้นตอนการสอนเข้าใจง่าย ชัดเจน สนุกสนานปฏิบัติตามเนื้อหา มีวิธีการอบรมดี ไม่ยืดเยื้อ มีการ ทดสอบความรู้พื้นฐานของผู้รับการฝึกอบรม ได้ฝึกตามขั้นตอนการสอนนาฏศิลป์ วิธีการถ่ายทอดความรู้เป็นขั้นตอน ชัดเจน

5.4 ความคิดเห็นของครูผู้รับการฝึกอบรมต่อวัสดุอุปกรณ์และเอกสารประกอบการ ฝึกอบรม

ผู้รับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความเห็นว่า มีเอกสารประกอบการฝึกอบรมดี มาก ระบบเครื่องขยายเสียงชัดเจน ขณะที่มีความว่างให้ศึกษาจากวีดีโอ อุปกรณ์ประกอบการรำจัด เตรียมไว้พร้อม ชาร์ตเพลงแผ่นใสชัดเจน

ผู้รับการฝึกอบรมบางส่วนให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีรูปภาพประกอบท่ารำ ควร จัดหาแผ่นเพลงให้ผู้รับการอบรมด้วย

5.5 ความคิดเห็นของครูผู้รับการฝึกอบรมต่อความเหมาะสมของวิทยากรผู้รับ การฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความเห็นว่า วิทยากรตั้งใจและสนใจต่อผู้รับการอบรมดี มีความรู้ ความสามารถในการสอน ร่าได้สวยงามมาก บุคลิกดี สนุกสนาน มีความเป็นกันเอง ไม่ถือตัว จำนวนวิทยากรเหมาะสมกับจำนวนผู้รับการฝึกอบรม

แต่มีผู้รับการฝึกอบรมบางส่วนแสดงความคิดเห็นว่า วิทยากรสอนเร็วเกินไป วิทยากรมีจำนวนน้อยเกินไป

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางส่วนให้ข้อเสนอแนะว่าควรเพิ่มวิทยากรอีก 2 ท่าน
วิทยากรควรอยู่ประจำกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรม

5.6 ความคิดเห็นของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อระยะเวลาในการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่า ระยะเวลาในการฝึกอบรมน้อย แต่เนื้อหาดีมาก

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางส่วนให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจัดการฝึกอบรม 5 วัน ควรใช้เวลาจัดฝึกอบรม 1 สัปดาห์ อยากให้อบรมช่วงวันเสาร์และวันอาทิตย์ ควรได้จัดฝึกอบรมทุก 2 ปี ละ 3-5 วัน

5.7 ความคิดเห็นของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อสถานที่และการอำนวยความสะดวกในการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สถานที่สะดวกสบาย เหมาะสม ห้องจัดฝึกอบรมเป็นห้องประชุมปรับอากาศเย็นสบาย และสว่างพอเพียง

แต่มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางส่วนแสดงความคิดเห็นว่าสถานที่ยังไม่เหมาะสม คับแคบเกินไป

5.8 ความคิดเห็นของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อผลที่ได้รับจากการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ได้ความรู้ทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ นำความรู้ที่ได้ไปจัดการเรียนการสอน จัดงานการแสดงทางนาฏศิลป์ให้เกิดประโยชน์ มีเจตคติที่ดีต่อการสอนนาฏศิลป์ ได้ทราบถึงเทคนิควิธีการสอนดนตรีนาฏศิลป์ ได้พัฒนาตนเอง สนุกสนาน คลายเครียด